

mum, reipsa probare filiorum crudele facinus, quod verbis atrocibus damnat, quæ tandem inscitia est, opinari, Simeonem et Levi etiam agrorum Sichimorum jus usurpasse, qui illicò post perpetratam perfidiam, illic profugerunt cum parente? Ego verò credibilis esse censeo, virum sanctissimum, quando arcus et gladii sui verba usurpat, tectè perstringere sanguinariam filiorum prædam, ut eam suæ utilitati assumere velit. Verùm si quis ista esse argutiora putat, neque probare potest, is existimet licet, Jacobum redemisse primum pretio ab Hemoris popularibus exiguum fundum, in quo cum suis manere posset, centum nummis, qui cessitè dicebantur. Deinde verò paulatim ex vicino agro populiisse Amorrhæos, quem illi non jurè, sed armis criperant Sichimis, cum Jordanem transmississent populabundi. Neque enim ait Jacob, se eum agrum ab Hemore gladio et arcu quævisse, sed ab Amorrhæis; Hemor autem et Sichem Hevæi fuere, quod est ipsis sacris testatum verbis. Quibus verò altera illa sententia placet, si filios Hemor eos dicunt vocari, qui in Hemoris ditione erant, similiter atque patris vocabulum, sæpè eum significat, penes quem est principatus in aliqua gente. Nam unus Sichem tanquam ex Hemore natus memoratur in sacrâ historia.

Sciens hic prætereo, quæ Judæi afferunt de aucto Josepho duplici portione, aut aliâ quâpiam re donato, quam Jacobus abstulerit victis Amorrhæis, quando certum est, nihil aliud hoc donum fuisse, quam Sichimanum istum agrum, divi Joannis testimonio. Opinatur autem scitè Kimhi, Jacobum sepulturæ causâ dedisse Josepho eum locum, cum ejus animum, quem quasi parentem et monitorem, virtutumque omnium magistrum pro se moriens reliquebat aliis filiis, vellet modis omnibus ab ægyptiacis rebus abalienatum in promissa terræ cogitationem avertere videlicet.

Sequitur porro in sacro textu: *Et obtigerat Josephitis in hereditatem.* De Josephi ossibus sepultus agit, et tectè præsentionis divinæ, quæ Jacobus eum locum destinat sepulturæ filii, atque sortis, consensus, quæ illum Josephitis assignavit, ostenditur. Erant quidem Josephi ossa meritò veneranda ab omnibus Israëlitis, propter conservatam in Ægypto universam gentem, sed maxime ab ipsius nepotibus. Nam, ut nuper dicebam, sicut cæteris nationibus, ita et Hebræis solemne fuit, ut epulæ suis quisque conderetur, præsertim qui

rebus gestis clarus esset. Sic enim domestico exemplo, quæque familia et gens, ad virtutem maxime incitabatur, cum eorum memoriam, quorum apud se habebant ossa, quasi quodam modo præsentium colerent, usurparentque assiduè. Nam ingeneratus ille hominibus sensus, quem dixi, non patitur, ut de præstantissimorum hominum ossibus atque cineribus, similiter atque de aliis rebus prorsus inanims, existimemus, quippe qui in illis suo quodam modo sentit immortalæ vigorem reliquum esse, per quem cum animâ suâ, quamvis jam separatâ et absente, quadamtenus vivunt, certè eâ necessitudine devincta manent, ut quantumvis dilabantur, tamen redintegrandæ olim sint, et rursus cum illâ consocianda. Quam ob causam credibile est, istam ossium curam inde ab ortu generis humani, hominibus fuisse. Nam Jacobus Orhhahita, sive Edessenus, scriptor apud Syros cum primis nobilis, et magni Ephraim olim doctor, memorie prodidit, Noemum, ossa primi parentis Adami religiosè in arcam ad se recepisse, et post siccitatem à diluvio terrarum orbem, illa inter suos tres liberos, cum orbe ipso distribuisse, Semoque, quem anteferebat cæteris, calvariam donasse, et cum eâ regionem illam, quam modò Judæam appellamus. Quæ à priscis Syris tanquam per manus tradita posteris esse, est credibile. Non eò hæc commemoro, quod nulla superstitione ossa coli velim. Scio enim præter unum Deum, nihil, neque in celo, neque in terris esse adorandum, et in solo Christo ut Redemptore nostro spem salutis omnem debere collocari. Verùm dissimulare non possum, cum præsens hoc à me locus postulet, videri mihi magnis rationibus sanctissimorum hominum ossa justam apud omnes pios semper habuisse venerationem. Sed hoc hactenus.

VERS 55. — OBIT ET ELEAZAR FILIUS AARONIS, EUMQUE SEPULIERUNT, etc. Credibile est, imperatorem atque pontificem, cum in omni vitâ conjunctissimis fuissent, eodem penè tempore ex eâ emigrasse, sed pontificem posteriorem, pro historiae serie. Sic enim moderat res humanas clementissimus Deus, ut alio seculo virorum magnis virtutibus clarissimorum maxime sit proventus, alio contra admirabilis raritas et penuria. Quia enim benignitatem illiusmodi, cum præsens est, negligunt mortales, abutunturque sæpè ad socordiam, claudit ille subinde largam manum, atque ita multis illos vitæ commodis privatos, imò malis etiam sæpè gravibus oneratos rursus fodiat,

excitatque ad pietatem: Sed dictum superius est, sacerdotes ex Aarone prognatos hereditatem suam esse sortitos apud Judæos, Simeonitas et Benjaminitas. Non ergo abs re collis iste Phinees, in quo humaretur Eleazarus, donatus esse memoratur. Neque enim poterat jure hereditatis obvenisse, cum esset pars montis Ephraim. Credibile est autem, postquam imperator sibi urbem Thamnath-Sara delegisset, communi deliberatione populi, studioque, ac favore, pontifici de habitatione accommodatum esse in loco imperatoris possessioni vicino, ut ne procul ab eo abesset, cum quo de republicâ assiduò habere sermonem deberet. Nihil enim imperator, nisi ex pontificis ore, ut interpretis Dei, statuere jussus fuerat, ut est scriptum in Numeris. Et simul ut proxime ad Dei delubrum habitaret, cum esset summus pontifex.

Sed dices, si Eleazar donatus fuit, cur ab ejus filio Phinees nomen habet? Atqui jam sæpè diximus, sacræ historie scriptores plerumque sui seculi nominibus loca nominare. Cùm ergo Phinees post parentem pontifex longo illic tempore habitavit (vixit enim diutissimè), non est mirum ab hoc mansisse loco

nomen, non ab Eleazaro, qui paucis eum annis incoluerat. Porro quia donantis nomen non est editum, mirum quantis concertationibus plenas disputationes, de re non magni momenti contulerint doctores hebræi ברא ברא, sed quæ hinc ferè recidunt, dotalem fuisse fundum, quem stirpis Ephraimiticæ puella vel Eleazaro, vel Phineei in dotem attulerit. Atqui donatus, non doti dictus collis esse memoratur, et nefas erat, feminas fundis paternis dotatas, non suis tribulibus nubere, quod alibi multis explicatum est à nobis. Quare omnis ejusmodi anilibus libellis doctorum hebræorum, existimemus, quod dixi, communi gentis deliberatione et studio procuratum esse, ut eum locum, sanè optissimum, haberet pontifex, usque dum area è Siluante emigraret aliò. Quæ porro in Græcis hoc loco prolixè narratur, de his rebus quæ post Josuæ excessum sunt consecutæ; usque ad Æglonis tyrannidem, ea ego nota esse existimo, ut in meis emendationibus dixi. Quare finem hic commentandi facio, ipso meo natali die, quo divi Andreae memoria anniversaria à Christianis piè colitur, anno à Christo nato 1565.

IN JOSUAM Dissertatio.

Josue, de cuius nomine liber appellatus est, Osee primum, nempe servator, deinde *Jehosua*, seu *Jehoshuah*, id est, qui salutem afferet, vel servator à Deo datus, nuncupabatur. Immutati nominis sive tempus sive occasio prorsus incerta; vel enim in causâ fuerit belli cum Amalectis strenuè ac prudenter confecti gloria (1), sive reditus ab explorandâ Chanaanite, ambigitur (2). Solus enim tunc, ut cum Caleb, Dei partes secutus est, cæteris omnibus seditionis et murmuris auctoribus, populo vano ab

(1) Vide Orig. hom. xi in Exod.; Theodor. qu. 34, in Exod.; Lact. lib. 4, c. 17, de verâ Sap.

(2) Vide Orig. homil. 2 in Jos.; Epist. Barnab. pag. 12; Tertull. lib. 5 cont. Jud.; Justin. Dial. cum Tryph.; Aug. l. 16, c. 19 cont. Faust.

illis metu consternato (Num. xiii, 17). Quare Moyses fidei ipsius in Deum præmio, veteri Osee nomini alterum forsân adjecit, nempe Josue, ut deinceps binominis esset vir; quem admodum et de Jacobo memorie proditum est, cui alterum Israelis nomen inerat. Patrem habuit Nun è Tribu Ephraim. A Græcis æquè appellatur *Ause*, vel *Ausem*, et *Jesus filius Nave*.

Totum se in clientelam Moysis jam inde ab egressu ex Ægypto addixerat, honorificum sibi ducens, si tanti viri obsequis se totum impenderet, pro laudabili felicitum eorum temporum more, quo voluntaria et gratuita officia amicitia, non pecuniâ comparabantur. Quantum autem in viro posuerit fiduciæ et existimationis, non obscuris rarisque Moyses ostendit.

dit exemplis; huic enim expeditionem in Amalecitas commisit; hunc socium adhibuit, cum mons Sinai, recipiendæ legis divinæ gratiâ, sibi fuit ascendendus; hunc tandem inter cæteros ad inspicendam Chanaanitidum selectum voluit. Tandem Josue post exhibitam fidelem Moysi servitum dignus est habitus, qui Moysi successor in regimen populi à Deo daretur. Fatis igitur functo Moysæ, Josue rerum potitus, per Jordanis vada incolumem exercitum trajecit, eo vel simili prodigio, quo Moyses Erythræum transfretaverat. Nube autem, cuius ductum ad id usque Israelite secuti fuerant, jam evanescente, Josue pro insitâ sibi à Deo prudentiâ, acceptâque à Deo normâ, reliqui itineris ordinem disposuit. Quare post celebratum primum Pascha in Galgalis, inde iter Jerichuntum versus susceptum est. Eo cum pervenisset, septem succedentibus diebus urbi exercitus circumactus est, semel per singulos dies; septimâ verò die, sacerdotalibus buccinis clangentibus, mœnia spontè corruerunt. Succedentes igitur in urbem Israelite flammis omnia compleverunt et stragibus, ut sola inclytæ urbis rudera superessent, Rahab una ex cæteris omnibus civibus, ejusque familia universa jussu ducis servata est, reliqua omnia anathemati devota, dirisque etiam devotus à Josue, qui restituendæ urbis consilium suscepisset; quæ deinde maledicta pluribus post seculis Hielele de Bethel corripuerunt. Captâ Jerichunte, urbs Hai, parùm ab illâ distans, angusta illa oppidò et parva, trium millium militum armis tentata est; sed frustra, nam erumpentes ex urbe cives, hostes non sine cæde repulerunt. Inopinato eventu territus populus animis despondens, cum Josue coram Domino prostratus, infausti eventûs in causâ fuisse didicisset servatam à quopiam prædæ Jerichuntinæ anathemati devotæ portionem. Quare jactis sortibus, Achan criminis reus inventus est: quod lapidatione expiari ipsum, cum cæteris rebus omnibus ad illum spectantibus, coegerunt.

Tunc prona omnia; nam Hai nullo negotio in potestatem venit. Eâ captâ, juxta præceptum Domini olim per Moysen traditum, ventum est ad verticem duorum montium, Garizim et Hebal, ubi et monumentum erectum, et innovatum cum Domino fœdus. Cum castra ad Galgala secundum hæc populus haberet, Gabaonitæ supervenientes legatione se à populo remotissimo fungi incautus persuaserunt: petere autem se, ut fœdus sequi inirent; aut

inconsulto ab Israelitis Domino impetrarunt. Sed brevi fraude deprehensâ, Josue intellexit inivisse se cum populo fœdus anathemati jam devoto; quare servitûs tabernaculi Domini et totius populi gentem illam obligavit.

Hoc Gabaonitarum cum Israelitis fœdus gravius habentes finitimi reges, juncto simul quinque regum fœdere, exercitum in Gabaonem duxerunt. Josue fœderatis sibi populis succurrendum ratus, opportunum cum advenisset, hostes prælio fuso magnâ cæde prostravit. Hujus prælii occasione datis de cælo prodigiis, Deus pro Israele pugnavit; nam et lapidibus in Chanaanos cælum pluit, et sol ac luna cursum sistentes suum, diem cadendis hostibus opportunum Hebræis prorogârunt. Ejus victoriæ fructus tota Chanaanitidis meridionalis regio in Hebræorum potestate relicta est. Felici armorum Israelitarum successo, tum et prodigiorum famâ solliciti reges septentrionales Chanaanitidis, imminenti malo occurrendum sibi, junctis viribus, duxerunt. Commisso prælio, victoria stetit Hebræis. Tunc Jabin rex Asor, reliquos populos regesque simul collectos in unum exercitum ingentem sanè ac validum armavit; castra locaverat ad Merom; ubi commisso cum Josue prælio, fusi fugatique Chananæi terga vertere coacti sunt. Omnia victoribus cedebant, neque coacti à Deo tot reges ac populi aliâ de causâ videbantur, quàm ut majoris victoriæ fama duci ac populo compararetur. Porrò quanta fuerint bella, quàm magni momenti expeditiones, ex numero devictorum regum faciliè colligimus, unus enim ac triginta recensentur; atque juxta Scripturæ phrasim, nullus in iis locis princeps relictus est, qui victrices Israelitarum manus graves in se non experiret. Josue 11, 19.

Post receptam in fidem regionem, ducis eræ omnes intentæ fuere assignandæ singulis tribus portioni, ut nulla præberetur querelis et invidiæ in perpetuum ansa. Primus omnium Caleb præmio donatus est, quod illi Deus peculiariter fuerat pollicitus, spectatâ viri fide delectatus. Jactis deinde sortibus, singula portiones singulis tribus Juda, Ephraim, et dimidiæ Manasse (alteri enim dimidiæ suæ jam erant sedes) assignatæ sunt. Ne res periret inter interessit ignota nobis causa; nondum enim sunt assignatæ portiones tribus Benjamin, Simeon, Zabulon, Issachar, Aser, Nephthali, Dan, ipsique Josue. Regionis dimensions per totam provinciam missi, ut æquas portio-

nes dividerent, quæ deinde singulæ jactu sortium distributæ sunt. His peractis 48 urbes in sedem Levitarum assignatæ; è quibus segregatæ sex in asylum iis qui imprudentes hominem peremissent. Accidit inter hæc, quod penè Israelitas omnes inter se commiserat; nam tribus Ruben, Gad, et dimidia Manasse reduces in assignatam sibi regionem trans Jordanem, in ripâ ejusdem fluminis altare erexerunt, perpetuum sui cum cæteris Israelitis consensus monumentum. Rem pessimè acceperunt Israelitarum reliqui, constitutam aram irreligionis et apostasiæ consilio rati; quare missi ad fratres legatis, equid rei esset, quæsierunt. Reponentibus illis, nihil se contra avitam religionem et Israelitarum concordiam tentare voluisse, tumultus quievit.

Inclinans jam ad exitum Josue, collecto in Sichem populo, beneficia prius omnia à Domino præstita exposuit; tum et fœdus innovavit quo scilicet in electum Domini populum accepti jam fuerant, ejusque innovati publicum existare voluit documentum. Diem clausit, ac deinde sepulture mandatus est in Thammath-sare, quam urbem in sedem elegerat. Hæc summa historie libri Josue.

Operis hujus auctor sine controversiâ idem creditur, cujus nomen liber præ se fert; præ se fert autem Josue nomen in omnibus æquæ exemplaribus hebræis, græcis, latinis, cæterisque. Auctor Ecclesiastici tradit cap. 46: *Jesu successor Moysi in Prophetis*, seu, ut Græcus habet, *in prophetis*, id est, juxta plures, in historiâ populi Dei, sacrisque libris scribendis. In extremo ejusdem operis capite 24, 26, hæc leguntur: *Scriptis Josue omnia verba hæc, nempe ad minus omnia, quæ in eodem capite continentur. Si verò postremi hujus capituli auctor creditur Josue, cur non et reliqui libri, cum in ipsum reliqua omnia quædrent? Quis illo magis nôrat sigillatim omnia in eodem libro relata, aut in quem alium unquam omnes ejusdem operis characteres conveniant? quis præ illo debuisset res à se gestas memoria mandare? Per injuriam prorsus audiveremus, an opus illud auctorem habuerit coævum; vel saltem si ab altero recentiori auctore digestum reputetur, profectò ex monumentis alterius auctoris, Josue coævi, exceptum esse judicandum est. Eæ sunt enim temporum, locorum et personarum circumstantiæ; ea sunt singularium virorum rerumque nominâ expressa, atque singulares rerum eventus designati, ut auctorem omnino prodant aucto-*

æqualem, qui explorata sibi omnia posteritatis memoriæ commendaverit.

Infidias tamen non ieverim, additamenta quædam in libro notari, ab alterâ, quàm Josue, manu apposita; quare faciliè concedimus scriptum hoc, quale habemus, ab altero, post Josue, auctore esse recensitum. Hujus opera locorum nomina tum et notulæ quædam adjectæ sunt, raræ tamen et minoris momenti, sicut et faciliè à reliquo præci auctoris contextu distinguendæ. Par igitur de illis judicium feramus oportet, ac de sententiis in libris Moisaicis adjectis; Prophetas scilicet, Moysæ et Josue recentiores, adjiciendum sibi aliquid censuisse, quod, nihil mutatâ historie fide atque narrationis serie, obscuro dictis lucem afferret. Profectò si ex additis istis invidiam in reliqua omnia antiquitatis monumenta creare voluerimus, quod unquam opus censurâ erit immune? Producat, quæso, liber, cui ab amanuensium lectorumque insectâ, sive foigioris temporis oblivione impositum aliquid non fuerit? Hæc sanè in libris profanorum auctorum maculas appellamus, veneramur in divinis Scripturis, persuasum habentes nihil in illis nisi divinum, fide et veneratione dignum contineri. Additamenta illa, veluti reliquos textus, accepta ab eodem Spiritus fonte, per sanctissimorum virorum canalem, derivantur. Excipimus tandem errata quædam amanuensium, quæ in libros sacros faciliè poterant irrepere; neque enim religionis auctoritate ad ea recipienda adigimur, quin et jubemus rejicere, si fortè in apertum prodierint.

Certam recensiti hujus libri ætatem vix possemus definire; quin et accidere faciliè potuit, ut varii variorum temporum Prophete ad id opus manum admovent. Urbs Hai, auctoris ætate, eversa adhuc jacebat (1); quam tamen restitutam sub Regibus inde constat, quòd post reditum è captivitate subsisteret (2). Urbem Jerusalem tenebant Jebusei simul ac viri tribus Juda et Benjamin (3); unde facilis conjectura ducitur, vixisse scriptorem illum ante Davidis ætatem, qui urbem, pulsâ Jebuseis, totam vindicavit. Nondum etiam Ephraimitæ

(1) Josue VIII, 28: *Succendit urbem, et fecit eam tumulum sempiternum.*

(2) 1 Esdr. II, 28; et 2 Esdr. VII, 52: *Viri Bethel et Hai, ducenti viginti tres, etc.* 2 Esdr. II, 51.

(3) Josue XV, ult.: *Jebuseam autem habitatorem Jerusalem non poterunt filii Juda delere; habitavitque Jebuseus cum filiis Juda in Jerusalem usque in presentem diem.*

Gazer possiderant (1); sed pristinis permissam civibus urbem tributariam habebant. Idem animadvertere licet in libro Judicum (2); ex quo inferitur non immeritò, auctorem recensiti primum hujus operis Josue supparem, vel ferè supparem sub Judicibus fortè vixisse. Quis enim sibi facile persuaserit, sub Davide et Salomone Chananaeos quietos in eà urbe mansisse? Facilius sanè relinqui poterant sub Josue et sub Judicibus, non enim pristinos omnes incolae ab avitis sedibus Josue expulsi. Quae autem in libris Judicum de Gazer legimus, eorum quae apud Josue exstant, velut repetitio quaedam habenda sunt.

Sed alia suppetunt in eodem libro loca, quae auctorem sub regibus vixisse insinuate videntur. Ita scriptam legimus historiam conjugii ab Axa cum Othoniele initi; quod sanè non nisi post obitum Josue, ineuntibus Judicibus, contigisse reputatur (Josue xv, 16, etc.; et Judic. 1, 12, 13). Expeditio etiàm Danitarum in Lesem, quamvis in libro Josue relata, ad Judices pertinet (Josue xix, 47; Judic. xviii). His omnibus addi possunt nomina Cabul (Josue xix, 27), Tyri (ibid. vers. 29), Galilaeae (Josue xiii, 2; et xx, 7), Jectebel (Josue xvi, 2; et xviii, 5, collatum cum Judic. 1, 25, 26), Joctel (4 Reg. xiv, 7), post Judices uti ferunt cogita. Sunt qui credant, librum Justorum, sepius in eodem opere laudatum, sub regibus tantùm exaratum fuisse (Josue x, 15, collatum cum 2 Reg. 1, 18). Tandem historia obitus Josue, quae librum claudit, ab altero sanè quam ab ipso Josue scripta rectissime creditur.

Quamquam post ingenuam, quam praemisimus, confessionem de locorum quorundam additamentis, nihil tamen fidei et moribus officientibus, nullo sanè negotio iis quae in hunc librum obijciuntur, facilis patet responsio; non est tamen cur futiles alioqui has objectiones sine peculiari discussione negligamus. Terra *Chabul*, de qua sub Salomone mentio (5 Reg. ix, 15), altera quidem creditur ab eà cuius est nomen apud Josue; illa enim regio erat viginti vicos complexa; altera verò vicus tantummodò, Josephi aetate non incognitus (in lib. de Vita sua). Quod ad Tyrum spectat, fusiis de aetate ejus urbis conditae in

(1) Josue xvi, 10: *Habitavitque Chananaeus in medio Ephraim usque in diem hanc tributarius.*

(2) Judic. 29: *Ephraim non interfecit Chananaeum, qui habitabat in Gazer, sed habitavit cum eo.*

Commentario disseritur. Nomen Galilaeae in hoc libro pro finitimà aliquà regione usurpatur; quare argumentum ex hoc nomine deductum, quasi scilicet scriptorem prodatur, longè viro illo recentiore, spontè corrui. An fortè urbes *Lusa* et *Jectebel*, de quibus in hoc libro, eadem sunt, ac aliae cognomines, de quibus in libris Judicum et Regum? Peritissimi interpretes distinguendas censent. Quanquam testimonium ex libro Justorum alienà manu adjectum videtur; frustra enim ab auctore laudatur liber, qui nihilò majorem quam auctor qui opus scribit, exigit fidem, ac frustra testimonia congerantur in re tum temporis exploratissimà; non agrè tamen crediderim, hunc librum paulò aetate Josue fuisse recentiorum. Facile commentarii erant publici et vasti, in tabernaculo servati, opus sacerdotum et scribarum, quibus id muneris committi solebat.

Notus est apud Samaritanos liber Josue, sed alter planè à libro Josue, de quo nobis in praesenti. Samaritanorum ille chronicon exhibet, vel historiam, malè congestam rerum seriem à Moysi obitu usque ad imperium Adriani referentem. Porrò liber iste sub nomine Chronici Samaritani tamdiù votis eruditorum frustra expectatus, in manus Josephi Scaligeri incidit, cujus supremis tabulis publicae Lugduni Batavorum Bibliothecae legatus est. Vernaculo Arabum sermone Samaritanisque characteribus dixerit. Nunquam latinè prodit, cum Hottingerus, qui versionem meditabatur, fati ante functus fuerit, quam consilium suum executioni mandaret. Haec scripti, sive historiae, quam Josue imputant, summa. In ipso operis vestibulo status Hebraeorum sub Moysè primùm in deserto, hinc in Chanaanite sub Josue, ac tandem sub Judicibus brevi contextu exhibetur; nec illud omittitur de Josue ac de Eleazaro, quorum illum legislator populù ducentem, alterum verò sacrorum principem constituit. Succedit in Madianites expeditio, atque tota Balaam historia, cujus perniciosis consiliis factum est, ut Israelitae cum Madianitarum puellis commiscerentur; quod eorum crimen et ultionem in illos Moysis et necem in Balaamum provocavit. Plura interim admiscetur, de quibus altum est in sacris Hebraeorum libris silentium.

Excipit haec omnia obitus Moysi, cui Josue non funebri tantùm pompà, sed et panegyrica etiàm oratione, ac tandem luctu 30 dierum populus universus parentavit, Josue rerum

potius exploratores Jerichuntem mitit: quibus ad exercitum restituit, ipse unà cum copiis Jordanem, non sine prodigiis illis de quibus in libro Josue, aliisque ab auctore adjectis, transvadavit. Jericho post haec expugnatur; Achan commissi criminis reus punitur; Gabaonitae Israelen circumveniunt; quinque federati reges Gabaonem oppugnantes funduntur. Prosperum hunc armorum suorum successum Josue per literas, columbae tanquam veredario commissas, Eleazaro summo sacerdoti nuntiavit; addens insuper, non prius se reversurum, quam Chanaanitidem universam subjugasset. Redux jam in montem sanctum Garizim ascendit, ubi et populum recensuit, iustravit, sacra obtulit Deo, totamque regionem in duodecim tribus divisit. Data insuper remeandi ad trans Jordanem facultas tribubus Gad et Ruben, quae suppetias laturae fratribus suis Chanaanitidem subgentibus venerant. Non autem tamen remisse sunt, quam illis rex Nabichur, cui universus pareret transjordaninus populus, praeficeretur. Excitavit autem Josue templum in monte sancto Garizim, atque interim toto spatio viginti annorum quieta omnia in Israele manserunt. Secundùm haec Sauberus rex Persarum, filius regis Hemam, illic nempè, quem Josue neci tradiderat, bellum indixit in Hebraeos, accito sibi in societatem ingenti regum numero, ut junctis armis patris sui necem ulcisceretur. Sauberi literae decimà die secundi mensis ad Josue relatae sunt; à quo juri dicendo in populo interim occupato, non antea quam post proximum Pascha ab Israele celebratum, in publicè optatum concione expositae sunt. Tum scripto ad hostes responso tumultuarium exercitum cccc. virorum collegit, iterumque coram militibus Sauberi literas recitavit: suas interim referendas literas legatorum regum, à quibus priores acceperat, commisit. Redux ad suos legatus, vires et potentiam Hebraeorum adeò exaggeravit, ut nominis Hebraici terrore omnium pectora impleverit.

Sed mater Sauberi, adhibito sibi in socium seniore quodam mago, despondentes animis

confirmavit, annisurum se mago illo pollicente, ut omni artis suae ope victoriam illis assereret. Nec deluit promissis; nam producta Hebraeorum copiae adeò se viri callidi praestigis fascinari expertae sunt, ut septem veluti ferro constructis parietibus includi opinarentur. Sed vix insonante summi sacerdotis Eleazari buccinà, et praestigia omnia evanescere, et hostes subito terrore corripri, atque in fugam converti visi fuere. Ante sacerdotalis buccinae prodigium, Josue clausum se tot ferreis parietibus sentiens, angustias suas Nabichur filio patris sui et regi tribuum transjordaninarum per literas renuntiavit, rogans ut subsidiarias copias quantociùs mitteret. Nec ille ferendo auxilio signior, valido statim cum exercitu accurrens, sua ipse manu regem Sauberum transfodit, atque insignem cum exercitu Josue victoriam de hostibus reportavit.

Aliquantò post, Josue diem clausurus, successorem reliquit Babelem à tribu Juda, et Calebì nepotem. Babelem excepit Terfius Ephraimita. Altum est apud auctorem de aliis Judicibus Israelis silentium, excepto Samone. Additur post haec historia obitus Eleazari summi sacerdotis, tum et altercatio inter filios Phinees, et Heli summum sacerdotem, pro munerè sacrorum offerendorum; nec omittitur Samuel, et historia captà à Philisthaeis arcae, ac tandem Bacthenazae (ita Nabuchodonosorem appellat) regis Persarum, Jaddi et Alexandri Magni, ac tandem obsidio Jerosolymae sub Adriano imperatore. Sequitur genealogica series principum Samaritanorum, quorum haec sunt nomina: Akhan, Nathanael, Barabba, qui nepotem suum Levi addiscendarum litterarum gratià Constantinopolim misit. Rediit inde ad montem sanctum Garizim. Ex his omnibus facile intelligimus, 1º librum et historiam Josue Samaritanos non latuisse; quam tamen veritatem pluribus fabellis interserunt; 2º librum quem illi Josue appellant, alterum planè esse opus, ac illud à Josue duce Israelitarum scriptum; 3º tandem librum hunc recentissimum esse, si exordium operis et finem ad unum eundemque auctorem pertinere constituamus.

DE MANDATO JOSUE,

QUO SOLEM ET LUNAM REMORATUS EST,

Dissertatio.

In quo opinionum singularitatem affectare creditis succurrit, tum et prodigia omnia ad naturales leges moliti sunt revocare, nullo sanè *Scripturæ* textu abutuntur magis, nullumque *magis* detorqueant, quam cum qui mirabilem solis et lunæ stationem sub Josue narrat. Ea est quidem prodigii illius fides, atq̃ perspicua et aperta in libris sacris veritas, ut alter planè sensus verbis dari, quo prodigium eludatur, quàm laborantis phantasiæ errore, atque verbis ejusdem textûs planè detortis, haud aliter possit. Non desunt tamen scriptores, qui hoc sibi negotium assumant, ut mira prorsus judicii præversione, nihil supra naturæ ordinem in eâ re nôsse se profiteantur, tum et verborum ambagibus vim prodigii totam eludant. Ex quibus alii parùm sanè cauti, ut prodigium omne depellant, alia sanè majora inferunt miracula, atque his se difficultatibus obvolvunt, quibus nunquam expediuntur.

Non defuerunt etiam alii, qui solem et lunam nunquam sanè stetitisse autmârunt, sed tantum cursum suum retardâsse (R. Levi, Ben Gerson). Observant enim illi, non id Josue præcepisse: *Siste cursum, sol*; sed tantum: *Sol, sile*, id est, juxta paraphrasem Chaldæam, *Sol, cursum tuum remorare*; ac si aurigam cursum festinantem quis juberet equos compescere, atque remorari. De sole autem, addunt, scriptum est, non stetit quidem illum à cursu, sed: *Stetit sol in medio caeli, et non festinavit occumbere spatio unius diei*. Ita testimonium libri Justorani in libro Josue laudatum (Josue x, 15). Sed quis nesciat, Hebræum *silere* idem esse ac stare, quiescere, cursum sistere? *Fiant immobilis* (Hebr. ad litteram, *sileant*) quasi *lapis* (Exod. xv, 16). Et Psalm. 106, 29: *Statuit procellam ejus in auram*, nempe suspendit in medio aere. Et Jerem. (Thren. ii, 18; et iii, 48): *Non des requiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui*; id est, non cesset à lacrymis. Habacuc ii, 49: *Va qui dicit liquo: Experiescere; Surge, lapidi tacenti*. Paribus utuntur phrasibus

profani scriptores: *Statu taciturnior*, ait Horatius, et *Luna silens* apud Plinium l. 16, cap. 39, et alibi, est luna, cum scilicet cursum absolvens lucem nullam demittit. Habacuc Propheta iii, 11, prodigium illud solis respiciens, ita de ipso apertissimè: *Sol et luna steterunt in habitaculo suo, in luce sagittarum tuarum ibunt*: neque obscuris auctor Ecclesiastici 40, 5: *An non, ait, in iracundiâ ejus (Josue) impeditus est sol, et una dies facta est quasi duo?* His sanè apertissimis verbis Spiritus sanctus prævenisse obtreptatorum cavillos, tum et prejudicato judicio omnes eorum ambages prehensas damnare visus est. Licet verò illud concederemus, solem non penitus quidem à cursu stetitisse, sed aliquandiu tantum fuisse remoratum, quid hæc pro adversariis? An ne propius est rentem solem compescere, quam penitus sistere?

R. Maimonides non imminuisse tantum prodigii gloriam contentus, omnem sustulit (in More Neboch par. 2, cap. 35). Cum versus in preces Josue Deum rogat, ut solis et lunæ cursum tandiu sistat, quamdiu sibi opportuna exigenda de hostibus ultionis occasio faveret, nihil juxta illum auctorem postulat, quam rem planè simplicem et communem. Rogat enim concedi sibi, ut ante subeuntem noctem hostes penitus fundat, ac si per modum optantis votum suum prodens diceret: Opto solem non quiescere, donec ego plenè de inimicis meis ulciscar. Deus roganti acquievit, non quidem cursu solis et lunæ retardato, prorogata ultra naturæ legem die, sed breviato victoriæ cursu, ut reliquo naturalis diei spatio talem victoriam obtineret, qualem si longius productâ die pugnasset: nam ante subeuntem noctem quinque reges fusi, magnâ acceptâ strage terga vertere coacti sunt. Huic opinioni Vatablus suffragatus, ita Josue orationem paraphrastice vertit: Ne, rogo, committas Deus, ut solis ac lunæ lumen deficiat, donec plenam de hostibus victoriam reportemus.

In eandem ferè sententiam Grotius descendit, qui in suas partes, adducere auctorem Epistolæ ad Hebræos conatur; quippe qui altum habuerit de hoc prodigio silentium. Porro in longo miraculorum catalogo, ac inter præclara fidei veterum Patriarcharum monumenta, de hoc Josue prodigio ne verbum quidem habet Apostolus; quamquam minor sanè prodigia non silet, uti lapsus mœnium Jerichuntis, ac præmium, quo fides Rahab donata est (Heb. xi, 30, 31, 32). Addit etiam Grotius, verba illa Josue X, 14: *Obediente Domino voci hominis et pugante pro Israel*, non ita esse accipienda, quasi Deus ultrò se hominis præcepto submisit, eoq̃ jubente, solem et lunam contineret; sed tantum Deum in opem Israelitarum venisse, inditio illis robore, quo in eadem hostium promptam animarentur. Hæc omnia, pergit Grotius, probabilissimè quidem asserimus, quamquam fieri etiam potuit, sive ut contineret Deus, in medio cœli properantem solem, sive etiam post occasum ejus imaginem refractis in objectam nubem radiis super horizontem exhiberet. Plus aliquid præ Grotio audeat Spinosa (Tract. Theol. Polit. cap. 2, pag. 22, etc.), qui totum prodigium ita extenuat, ut ne intelligi quidem ultra possit. Commisiscitur ille, ducem, ejusque exercitum parium mysteris physiceæ et astronomiæ fuisse initiatos; quare stetit solem autmâsse, cum scilicet nonnisi ex grandine tunc ruen-te lucis refractione solitò major contingeret. Simili errore Isaias, addit, solem asseruit in horologio Achaz septem lineis recessisse; ignotum enim illi fuerat, quid paretia in hæc re possent.

Auctor Præadamitarum l. 4, c. 6, insignis planè systematum inventor, prodigiis in Scripturâ relatis eludendis, docet, moram illam solis sub Josue aliud planè fuisse, quam quod vulgò homines opinantur. Erat enim simplex quidam merusq̃ fulgor, qui post solis occasum diem aliquandiu prorogavit in Palestinâ, sive tantum Gabaone et in vallibus circumfusis, quas palantes hostes petere coacti sunt; sed lucis beneficio fugientes insecutus Josue, amplâ eade victoriam insignem reportavit. Censet igitur ille solem fuisse propè occasum, cum duceis præcepto sistere cursum jussus fuit: sol autem, inquit, nihil jubentem moratus est, sed vicariam sibi lucem reliquit, reflexione radiorum ex objecto montium Gabaonis inductam. Lucem hæc excepit fulgor alius minus quidem vividus, sed fulgenti lunæ simili-

nus, qui maximè super convallem Ajalon emicuit. Ita sua fides constat hisce Scripturæ verbis: *Non fuit antea, nec postea tam longa dies*. Josue 10, 14.

Omnes hæc opiniones in suum Commentarium in Josue Clericus collegit, adaptavitq̃; quin et plus aliquid adjucciendum illi visum est. Assertit igitur rotundis verbis, solem nonnisi in speciem tantummodò stetitisse, re tamen cursum pergesse suum: quod à se dictum his potissimum rationum momentis adstruere conatur. 1° Quòd juxta optimos quosque astronomos non sol terram, sed terra solem circumit; quare non solis, sed terræ cursus retardandus fuisset. 2° Ut proprio verborum sensu loquamur, non erat cur sol supra Gabaon sisti posset, quippe quod urbis illius situs oclipticæ non subiaceat, sed ad septentrionem vergens, ad tropicum cancri spectet. 3° Res erat minimi momenti, de quâ tunc agebatur; commodius enim ad crastinam diem differenda fuerat, quam ut opus fuisset prodigio, quo tota intra diei spatium absolveretur. Deus planè non ita miracula profundit, ut pro re minimâ naturæ leges omnes invertat. 4° Historia illa ex libro poetico, nempe ex *Libro Justorani* derivata est; solemne est autem poetis, elato, emphatico, et hyperbolico stylo loqui. 5° Quare ejus carminis auctor turgentem hæc phrasim designare voluit, utrumque astrum segnè in occasum ruere eâ die visum esse, sive quòd radii utriusq̃ sideris insuetâ quâdam refractione diutius super horizontem emicuerint, etiam post solis occasum, uti apud Japonenses contingit, ubi perpetua dies in solstitio æstivo, quamquam et ibi sol in occidentem demergitur; sive quòd divinâ virtute, seu angelo-ministerio factum esset, ut micanti aliquo phænomeno solis et lunæ defectus suppleretur.

Porro hi omnes auctores, si nec de veritate libri Josue, nec de sacrorum librorum auctoritate persuasi sunt, supervacaneâ sanè operâ ingenium suum detorserunt. Quod enim respectum, sive fictum reputamus, illud nec refutare seriò, nec sedulo explicare studemus. Si verò de auctoritate ac veritate Scripturæ recta illi sentiant, non feliciori conatu operam suam locârunt, quandoquidem, sin minus facti velint, auctores sacros in unum conspiciat, ut credulis nobis in eâ historiâ referendâ illuderent; consentire saltem oportet, illos de veritate prodigii persuasos, eandem nobis ingerere ideam voluisse. Quare præpostero qui-

dem conatu laborant scriptores isti, ut contra fidem auctorum sacrorum omne ab eâ re abuisse prodigium demonstrare nitantur. Id tamen sibi demonstrandum assumpserunt Peireirus et Spinoza; contendunt enim, Josue et reliquos Judæos omnes, physices et astronomiæ mysteriis parum initiatos, tanquam verum prodigium habuisse, quod solarium radorum refractioni, sive parelio alicui accepto referendum erat. Se verò omnibus præcis illis scriptoribus planè sapientiores errorem probè nôsse, vel invito originali textu, qui veri prodigii ideam ingerit, omne abesse prodigium jubentes. Reformandum igitur illi assumunt scriptum coarcti auctoris, visa à se et ab omni simul exercitu, quin et ab ejus regionis incolis omnibus referentis. Patet illis veritas rei, olim Josue oculato testi ignota. Tandem ut hypothese suam sustineant, ad eas angustias reducuntur, ut afferant, S. Spiritum, qui duem populi Dei illapsu suo regebat, non tantum in errore, nec parvi illo momenti, virum reliquisse, sed et inspiratione suâ id commisisse, ut posteritati transmitteret commentum, imperitiæ illius et phænomeno non benè explorato unicè tribuendum.

Consulatur modò textus libri Josue, tum et laudatum è libro Justorum testimonium; conferantur loca Habacuc et auctoris Ecclesiastici; requirantur Judæi omnes et Christiani, qui hæc usque scriptam ejus rei historiam legerunt (1): solæ inspectæ phrases, quibus totus rei eventus exprimitur, pronam adeò et vividam prodigii ideam ingerunt, ut bonæ fidei nemo inveniri unquam possit, qui non statim ingens aliquod prodigium, nulli, de quibus in Scripturâ, secundum intelligat. Illud autem obtendere, rei nempe gestæ historiam è libro Justorum derivatam esse, libro, uti quidem ferunt, poetico, gemino id asserit errore; quorum alter merum putidumque commentum est, alter verò rei incertissimæ per summam impudentiam adstruit certitudinem. Incertissimum est enim, librum Justorum poetico stylo exaratum fuisse, cum potius commentarius videatur rerum memorabilium, à summis Judaicæ republicæ viris gestarum. Mirari autem subit, quantâ confidentiâ nunquam inspectæ, neque inspicendus liber, ex parvi fragmenti conjecturâ poetico stylo, turgido, et figurato conscriptus asseratur; cum, etiam si aperta exstarent carminum in eo fragmento indi-

(1) Vide, si placet, Dissert. Natal. Alexand. de admirabili Statione solis, imperante Josue.

cia, non tamen continuò poeticum esse opus sine temeritate affirmari posset; cum et Moysis opera, versibus licet respersa, prosâ oratione scripta esse noverimus. Quid autem si poeticum esse opus et figurato stylo scriptum dicatur? An proinde ita ejus phrases accipiendæ essent, quasi contrarium quid exprimerent, ac illud, cujus facilem pronamque ideam ingerunt? Tandem merum est commentum, omnem ejus historiæ fidem ex libro Justorum pendere, nunquam enim libri alicujus testimonium recitatur, ut eidem testimonio asseratur fides. Liber igitur hic in testimonium laudatur rei ab ipso Josue descriptæ. Quare si liber Josue stetit solem non in speciem tantum, sed respè prodit, tantumdem et liber Justorum retulisse credendus est. Si liber Justorum miraculum narrat, narrat et liber Josue; quorsum enim alterius ab altero testimonium alioqui peteretur? Porrò solâ textuum inspectione opus est, ut de concordia utriusque iudicium feratur.

Facile ego quidem concesserim, quædam esse apud sacros auctores loca, ubi figuræ, exaggerationes, et poetiæ phrases occurrunt; sed contextus ac tota rei gestæ narratio sacrorum auctorum sinceritatem ac genuinam loci interpretationem in tuto ponunt. Post allegorias enim et figuras ad planam et simplicem orationem rediuntur, cum alteri sententiæ ab alterâ lux affulgeat. Solent plerumque scriptores viam parare figuris præcedenti aliquâ oratione, nec nisi rarò contingit, ut figurata locutio diutius retineatur. Sunt etiam in figurâ voces, quæ cum ad litteram reddi non possint, lectorem cogunt aptum rebus sensum exquirere. Nihil simile impressarum. Josue inclinari jam hostes cernens, Deum rogat, ut plenam sibi de illis victoriam permittat; tum ad solem et lunam conversus stare jubet, donec de hostibus suis exigat ultionem. Stetisse ad imperium solem sacer historicus prodit: quo autem omnem eâ de re dubitationem excutiat, testimonium laudat ex libro Justorum. Demùm rei gestæ narrationem ita claudit: *Non fuit antea, nec postea tam longa dies, obediens Deo voci hominis.* Quid requiritur ultra ad orationem simplicem, litteralem rei gestæ historiam planè et sine figuris narrationem? Nihil fuisset magis præposterum, quam ut eo in loco exaggeratio et hyperbole ponerentur; quis enim lector, quantumvis ingenii acuminis præstans, ab errore immnis abisset? Si enim figuræ et metaphoræ planâ hæc, sim-

plici, et æquali oratione exprimentur, actum est de veritate.

Sola esset natura rei sive supra fidem, sive factu impossibilis, sive impiæ, sive repugnantis, quæ nos posset ad allegoriam cogere: hæc enim regula à Patribus et interpretibus in expositione Scripturæ unicè proposita est. Sed in narratione Josue nihil est impium, nihil repugnans, nihil factu impossibile. Prodigium narratur, quod agentium quidem naturalium vires, non autem Dei virtutem excedit. Si verò semper ac prodigiosum aliquid, naturæ leges transcendens, occurrit, ad allegorias detortasque interpretationes confugiendum esset, tum et miracula omnia in dubium essent revocanda, vel saltem è cogitato ad arbitrium systemate ad naturæ leges redigenda, quid esset in totâ Scripturâ salvum? Ita nec Moyses sicco pede Erythræum transfretasset, siccoque item pede Jordanem non transvadisset Israelitæ, nec moenia Jerichuntis spontè corruissent, atque tandem Christus Lazarum non revocasset à mortuis, et sic de singulis.

Si auctor Epistolæ ad Hebræos omnia narranda suscepisset, ne uno quidem omissio, veteris Testamenti prodigia, vel saltem si omnia retulisset, eo uno prætermissio, ejus quidem silentium magni esset ponderis ad prodigium removendam. Verùm scitum est in eâ Epistolâ breviori quidem tractu obiterque prodigia quedam Patriarcharum (selibari, ut paucis relatis plurima omittantur. Ex rebus à Moyse insigniter gestis rarè referuntur; nihil enim de plagis Egypti, ac de prodigiis in deserto patris. Josue ne nomine quidem Epistolâ illa memorat. Præterit Jordanis transitum, atque expeditionem in terram sanctam. Denique, ut immeritò prorsus revocarentur in dubium veterum Patriarcharum gesta, quòd ab eo auctore silentio premantur, ita nihil est cur ex eodem silentio invidia huic prodigio creetur; ac mirari subit Grotium hisce conjecturis fidem addidisse.

Tota scriptorum illorum hypothesis in luce quâdam versatur, quæ solis jam in occidente demersi vicibus fungens, eminenti solis specie Israelitas fecellit. Non satis autem inter eos de causâ hujus luminis constat. Spinozæ visum esse radorum reflexionis ejus rei causam tribuere, quam reflexionem grandinis procella efflicebat. Grotius nubem statuit in horizonte, cujus objectu radii in montes propinquos reflecterentur. Peireirus et Clericus quæcumque tandem ex causâ factum autumant, ut lux

illa in vicinis Gabaonis post solis occasum appareret.

Possibile esse hypothese hanc non inficior cum parelia, reflexiones radorum solis in certis terræ partibus, sole etiam in occidente demerso, nunquam sine prodigio non parent. Quid etiam est aliud lunæ fulgor, quam solis radii objecto ejus astri disco reflexi? Potuit autem, quod in lunâ quotidie aspiciamus, idem planè et objectu crassioris nubis contingere. Re tamen verâ id factum nego, vel saltem nullam aio afferri posse tam firmam conjecturam, quæ huic causæ accepto referat diem Hebræorum gratiâ prorogatum. Quare non nisi per summam audaciam hæc iniri ratio dubia prorsus et incerta potuit, ut res certa et apertissimis expressa verbis destrueretur. Planè si res esset de historiâ obscurâ, incognitâ, verbis ambiguis et variam interpretationem patientibus expressâ, vincetas illis manus liberem darem: sed rem accipitem et hypothese tantum possibilem opponere, cum de re agitur notissimâ et evidenti, id sanè legibus bonæ fidei omnibus repugnare contendo. Docet Scripturâ, solem stetisse. Deum, verò morigerum se præbuisse hominis imperio, diem illam præ cæteris omnibus, quæ ad id usque paruerint, longiorem fuisse, ut duplicis diei spatium æquaret. En factum omnibus characteribus expressum, cui Israel universus testis adfuit, quodque Josue, ceterique post illum, ratum assertumque prodigium habuerunt. His ego monumentis fretus adversariorum conatus opperor. Populus, inquit illi, universus falsâ ductus credulitate demersum jam in occidente solem super horizontem vidisse sibi visus est: fieri enim potuit, ut solis radii rei alicujus objectu refracti proximis Gabaonitarum montibus affluerint. Repono ego, nihil moratus propositam hypothese, vix ac ne vix quidem fieri potuisse, ut solem sibi videre populus universus videretur, quem respè non cerneret; quantumvis enim astronomiæ fuerit imperitus, non est tamen cur multum libri terantur, ut sol in horizonte spectari possit, utque vigilantibus appareat, diem singularem duos vulgares dies æquasse.

Quin et falsa sibi persuadent auctores illi, qui Josue declinantem in occasum solem continuasse asseruerunt. Namque Scripturâ insinuare potius videtur, stetisse solem in ipso cœli medio, cum scilicet cursum mediâ sui parte tantum confecisset. Summo enim mane Josue ad moenia Gabaonis successer: *s(oc)ietem*

in itinere à Galgalis ad eam usque urbem (1) confecerat) praelium in hostes inivit; eosque in fugam versos non ad ascensum Bethoron tantum insectatus est, sed inde etiam procedens excurrit usque ad Azecam et Macedam. Cùm hostes ad descensum Bethoron pervenisent, immixta lapidum pluvia cœlitis oppressi sunt. In eo rerum articulo Josue ad preces conversus stationem soli imperavit, jubens simul ne luna contra convallem Ajalon ascenderet. Locus igitur patrati à Josue prodigii inter Bethoron et Gabaonem constituendus est, Bethoron habens ad occidentem, Gabaonem ad orientem. Definienda modò horum locorum distantia: quod enim Azecam et Macedam usque excurrisset Josue legitur, id sanè post solis stationem et pluviam lapidum contigit, eùm ambae urbes remotiores sint quàm Ajalon et Bethoron.

Gabaon urbs erat 40 vel 50 stadiis ab Jerusalem, septentrionem versus; Josephus enim in Antiquitatibus lib. 7, cap. 10, stadiis 40 ab eà urbe removet, sed in Bello lib. 3, cap. 58, stadiis 50 idem spatium dimittit. Solet autem quinque stadia pro singulis milliariis assignare; quare stadia 50, milliaria decem, vel quinque leucas efficiunt.

Bethoron inferior (altera erat enim Bethoron superior, de qua nihil ad nos) in vicinis Gabaonis et Ajalonis sita, in viâ inter Jerusalem et Casarem, centum stadiis à Jerusalem distabat. Potuit igitur quinque leucis à Gabaone removeri, septentrionem et occidentem versus. In edito loco constituta, teste Josepho, ascensu Bethoron item et descensu nomen fecit apud Josue x, 10, etc. Hostes igitur fugientes, per ascensum Bethoron Josue insectus est, eosque descendentes ex urbe lapidum pluvia Dominus corripuit confectique. Veritus autem Josue, ne promptâ fugâ sese ab ultione subducerent, sistere cursum solem jussit. Non igitur ultra quinque circiter horæ excurrerant, ex quo hostes in fugam ineunte mane versos Judæi insequerantur, nec soli nisi mediam cursûs sui partem conficisse poterat. Præcepti proinde Josue, ne Gabaonem propius accederet sol, qui ex oriente ad eandem urbem ascendebat, quæ pariter urbs copias Israeliticæ habebat occidentales.

Ajalon, de quâ in eodem loco: Luna contra vallem Ajalon, ex Daniticiis erat, Josue xix, 42: et Judic. 1, 35), sita ad occidentem Gabaonis.

(1) Josue x, 9: Irruit Josue super eos repente, totâ nocte ascendens de Galgalis.

Variant tamen auctores in assignando ejusdem urbis situ, se potius varias urbes cognominæ innuunt. S. Hieronymus urbem hanc sitam perhibet non longè à Gabaon (1); et alibi illam collocat bis mille passibus ab Emmaüs, quâ parte Jerusalem spectat (Hieron. in Locis). Sunt ergo Gabaon et Ajalon à Jerosolymâ æquo intervallo remotæ, altera ad orientem altera ad meridiem, seu inter meridiem et occidentem Josue. Quare ascendens sol ex oriente ad Gabaonem, stationem agere jussus est; sicut et morari cursum luna, in convalle Ajalon imminens. Tunc autem ad occasum luna jam vergebat; alioqui etenim manè et ante meridiem illa nunquàm provector quàm sol apparisset.

Ex his omnibus fusiùs deductis illud consequitur, nec diem adèò processisse, nec solem in occasum inclinasse, cùm præcepto Josue stationem agere jussus est. Potest etiam non incongruè ad litteram accipi testimonium libri Justorum: Stetit sol in medio cœli. Apparet etiam, si historiæ contextum sequamur, locorum distantiam, quæ Israelitæ excurrerunt, tum et confectum ab illis post hæc gesta iter metiamur, plurimum adhuc horarum viam superfluisse. A Bethorone Azecam et Macedam usque conficiendum illis erat iter ultra quatuor vel quinque leucarum, si fides sit Hieronymo, Azecam novem millia passuum, et Macedam octo milia septentrionem versus ab Eleutheropoli removenti. Nam certior factus Josue (Josue x, 16, etc.) quinque reges in antro Macedæ delituisse, obstrui ingentibus saxis speluncæ os jussit, ne quid ab urgentibus hostibus defineretur. Post hæc diutius adhuc exercitus Chananeorum fugientium vestigia premeus, cùm palantes omnes cœcidisset, Macedam reversus est. Ibi educti è speluncâ reges coram omnibus transfossi in patibulum aguntur; ubi ad vesperam usque suspensi, depositi demùm in eadem speluncâ conduntur. Istane omnia brevissimo temporis spatio, quanto concedunt, adversarii, præstari potuissent? An fortè parellum, sive lumen ex refractis solis radiis, septem vel octo horis post occasum solis diem prorogasset? Nonne qui hoc affirmaret, in eandem incidisset physices et astronomiæ imperitiâ, quàm illi per summam audaciâ Josue cæterisque Israelitis impuntati? An fortè dicturi sunt, sole jam in occidentem demerso, favore luminis parellio vel refractione radio-

(1) Epitaph. Paulæ: Ascendit ad Bethoron inferiorem ad dexteram, aspiciens Ajalon et Gabaon,

rum inducti id præstitisse Israelitas, ut à Bethoron Macedam usque, et longius ultra fugientes hostes insequerentur; ac deinde diu ante solis occasum Macedam regredi possent? Sed quis, rogo, sol ille Israelitis Macedam jam regressis occidens? Tandem quascumque comminiscantur illi reflexiones et refractiones radiorum, sol antipodum hemispherium illuminans, nonnisi pluribus succedentibus reflexionibus radios ad eos usque obliquare potuisset; quod sanè lumen plus nimio dilutum fuisset, quàm ut objectâ solis specie fallere posset aspicientes. Porrò hujus opinionis assertores causam ipsi suam produnt, solem invectentes occidentem: quantò enim brevius conficiendam erat spatium soli, tantò diei portio brevior restabat, tot agendis rebus prorûs impar.

Sed reponet fortè aliquis: Quid adèò urgebat duem, ut diem prorogari miraculo postularet, eùm alioquin ejusdem diei tanta adhuc portio remaneret? Ut quid sole nonnisi in meridie posito, eùm deluturus dies rebus agendis luna conjectura timeretur, augeri diem peti? Nonne tentare Deum ejusque clementiæ minis fidere hæc rogans videretur? Cur miracula sine necessitate postulata? An vota et preces temerè exhibitæ exauditorum se Deus indicavit unquam, eùm maxime de re agatur mirâ prorûs et inauditâ, totamque naturæ œconomiam turbante?

Hanc Josue sollicitudinem, ut dies prorogaretur, eùm nulla appareret hujus prodigii necessitas, non eam quidem sive diffidentie ipsius, sive inani timori tribui necesse est; sed studii potius ipsius in delendis Dei hostibus argumentum est apertissimum. Strenuo animi ardore, tum et virilis pectoris virtute, ingentis victoriæ fructum ne amitteret, sollicitatus ut diem prorogari postularet, ne prius nox adesset, quàm ipse divino operi finem imponeret, Deus, qui pronis auribus vota ejus excepti, antea sanè vota illa in imo viri pectoris formaverat. Spiritu enim sancto, ut postularet, excitabatur. Certos autem fines virtutis et sapientiæ divinæ prescribere, atque de singulis rerum articulis judicare, quibus brachii sui vim Deus exercere, vel continere debeat, audaciâ est nequaquam ferenda. Quid opus fuit viam in mari aperire, ut sicco pede fretum populis trajiceret? Nonne planior fuisset via, si panico injecto terrore exercitus Peræraonis lotus dissiparetur; vel saltem si paulò contractores aquæ redderetur, quàm sole- rent in maris æstu, ut populus faciè transfre-

taret? Quid insuper opus fuit per medium Jordanis alycum arenem stratumque viam patefacere, vel membra Jerichuntis dejicere? Nonne transvadari aquæ poterat, ubi aptius esset vadum, vel aquæ minores, et Jericho vi expugnari? O homo, quis es tu, qui velis rationem ponere cum Deo? Quis consiliarius ejus fuit, cui providentiæ divinæ abditâ reserata sint? Nonne pronus esset et tutus, si nobiscum ita reputarem: Docet Scriptura, Josue cursum solis retinuisse: conducebat igitur ad Dei gloriam, ut prodigium illud patraretur. Si enim aliter res haberet sese, id nunquam commissum fuisset et fieret.

Quo id tempore anni contigerit, Scripturâ licet silente, docent tamen Judæi, solstitio nempe æstivo (1); quartâ die mensis Thammus, quartâ anni sancti, et junio respondentis. Maluit tamen alii diem Dominicam mensis tertii destinare (2). Usserius die et mense prætermisso, autumnum habet, autumnum nempe prioris anni introitûs Israelitarum in Chanaanitidem (Usser. ad fin. anni M. 2535), quinque vel sex mensibus post transvadatum Jordanem. Quâ semel stabilitâ hypothesi, de longitudine ejus diei judicium ferre licet, si quod plerumque scriptoribus (3) visum est, neque à Scripturæ textu abluat, prodigium meridiem contigit: Stetit itaque sol in medio cœli. Quare si emensum diei spatium sol duplò auxit, dies illa decem et octo, seu viginti, vel quatuor et viginti horarum periodo terminata est.

Judæus auctor Schem-tob, id est, pulchrum, sive bonum nomen, creasse Deum eâ occasione autumat novum lucis corpus, cui solis jam in occidente demersi vicarium munus committeretur Israelitarum gratiâ plenam de hostibus victoriâ referentium. David Kimhi, ejusque pater Joseph Kimhi lucidum illud corpus ipsam fuisse lunam defendunt, vicibus solis eâ occasione fungentem. Sed novi atque lucidi corporis prompta creatio, prodigium est nihilominus operosum, quàm si solis et lunæ cursus sistatur. Si ergo minuendo prodigiorum numero ratio illa à Judæis inlita, cur ad miraculum aliud confingunt? An fortè Scripturâ fallere homines studeat, tot apertissimis phra-

(1) Vide Rabb. in Seder Olam, cap. 11, Gehebr., Arias, Lyan.

(2) Serar. in Josue x, quæst. 22; Bonfr. in Josue x.

(3) Sedul. lib. 4; Theodoret. qu. 45; auctor de Mirabilibus S. Script. lib. 2, c. 4. Vide Serar. qu. 22 in Josue x.

sibus inculcans, stetit solem, nec occumbere festinasse; occubuisse denique post depositos à patibulo quinque reges, atque sepulturæ mandatos? De lucido hoc corpore ubinam, sodes, in Scripturâ sermo? Quid insuper eo opus fuisset, cum nulli hostes cædendi superessent, regrediente jam à cæde exercitu (Josue x, 20, 21)?

Huic nostræ sententiæ opponunt, 1° profanorum auctorum silentium, quos memorandum hoc prodigium penitus latuit. 2° Rem esse astronomiæ regulis repugnantem. 3° Si imperio ducis sol paruisset, ipsum imperii sui ducem pœnitisset, cujus exercitus æstui longioris solis expositus, ad eam laborasset, ut ne dum insequi hostes, sed neque resistere illis ultra potuisset. 4° Si Josue eo claruisset prodigio, ipsi Moysi majore prodigiorum gloriâ præstaret, nec enim à Moysæ gestum est unquam: assertit autem Scriptura (Deut. xxiv, 40): *Non surrexit ultra propheta in Israel sicut Moyses, quem videret Dominus facie ad faciem, in omnibus signis atque portentis, quæ misit per eum, ut faceret in terrâ Egypti Pharaoni, etc.*

Sed hæc omnibus facile patet responsum. Quod ad profanorum silentium spectat, non est cur vehementer miremur; qui enim nostrâ ætate supersunt auctores, recentiores sunt quam ut vetustissimum hoc prodigium noscere potuerint: excedit enim Josue antiquitate omnes Græcorum auctores, et tempus quod ipsi appellant historicum. Prodigium quidem ad eam insigne, totique, quâ latè patet, orbi expositum nemo sanè ignoraverit; sed numquid propterea posteritatis memoriæ in publicis monumentis transmittendum fuerat? Quota rerum maximarum pars nostrâ ætate intercidit? Fortè veteris historiæ monumenta hujus quidem prodigii memoriam servaverant; sed illis perennibus, eam quoque interire necesse fuit; vel saltem sub eminentis fabularum involueris tam altè occultur, ut deprehendi veritas nunquam possit. Ita in fabulis proditum est de nocte duplo proluxiore, ut delicia Jovis cum Alcenâ progarentur; et apud S. Augustinum de Civit. l. 21, cap. 8, ex Varrone legimus de Veneris planetæ cursu, colore, et figurâ sub regis Ogygis ætatem mutatis. Unde vis illa magis tributa apud poetas, sistendi scilicet astra, nisi ex inducta persuasione, id olim reapse contigisse, nec Dei virtutem factum illud excedere? Lucanus Pharsal. l. 6:

Cessavere vices rerum, dilataque longa

Ille sit nocte dies: legi non paruit æther,
Torpuit et præceps audito carmine mundus.
Noctem illam, quâ Ulysses (Odys. xxiii, v. 242, 245), procos insectus trucidavit, seque ipsum agnoscendum Penelopè præbuit, nisi justo prorogasse Minervam Homerus fabulatur: apud quem pariter (Odys. xii, v. 582), sol, cur nex suorum bonum ab Ulyssis sociis inducta gravis acciderat, minuitur denegaturum se deinceps terræ lumen, regno tantum Platonis illustrato. Apud Homerum Odys. xii, sol minatur, luce deinceps suâ non nisi obscura Platonis regna collustraturum.

Denique argumentum ex auctorum silentio deductum, omnium maximè imbecille habendum est, nisi fortè de historicis agatur, cui res fuerit explorata, qui innuere de illâ aliquid ex instituto debebat, cujus scripta omnia supersunt, ac tandem in ejus scriptis quadam leguntur rebus silentio pressis planè repugnantiâ. Absunt verò hæc simul omnia à prodigio Josue. Auctores enim profanis neque de illo quidquam debuit innotescere; neque, si nosset, memoriâ tradere cogebantur; nec tandem omnia eorum scripta ad nos pervenerunt: quæ autem servata sunt, hæc sanè nihil habent veritatis ejusdem prodigii repugnans. Non est igitur cur eorum silentium aliquid esse momenti credatur.

Ad hæc si naturalis æquitatis rectæque rationis ordo, tum et ejusdem juris gentium ratio postulat, ut in historiâ singularum gentium atque regionum his potissimùm fides habeatur historicis, cui ad eam gentem et regionem spectantes, avitarum rerum cognitione præ exteris omnibus instructi censerent, cur Hebræis sua narrantibus refragemur, cum maximè in eorum scriptis tot appareant sinceritatis et sapientiæ characteres, etiam inspiratione divinâ posthabita, quæ superiorem cæteris omnibus auctoritatibus illis conciliat.

Quod verò attinet ad impossibilitatem falsè habitam miraculi sub respectu repugnantiæ legibus astronomiæ, credimus posse tueri ad litteram illud prodigium quod nemo prohibet esse Deo impossibile. Hoc est in philosophiâ non tantum simplex indicium, sed etiam vera demonstratio, aut, ut rectius loquar, evidentiâ præ omni argumento, ens quodcumque, finitum aut infinitum, perfectum seu imperfectum, existens vel tantum possibile, elementis à se discrepantibus non posse componi. Igitur nulla oppositio existere potest inter supremas Æterni perfectiones; ita opera quæ ex illo emanant tantum

prosunt ad patefaciendam magis ac magis omnipotentiam et gloriam divini illorum auctoris. Hoc fundamentum semel admissio, inducitur ad hanc proximam consequentiam nobis cum omnibus sacris interpretibus communem, nempe de rebus spectantibus ad prodigia in Scripturis sacris narrata oportet vel illa negare sine divisione, vel illa admittere ut nobis offeruntur. Nonnunquam ergo disserimus de illorum objectionibus adversus prodigia tantum ad indulgendum infirmitati hominum. Gravissima obiectio, sententiâ adversariorum nostrorum, ex legibus notis et demonstratis astronomiæ quaeritur. Quocumque systemate admissio, inquit, inter veteres, nemo diffiteri debet solem non tantum stetit, sed etiam cum illo totam mundi machinam. An Copernici systema admittit? Terra stetit in suo motu diurno; illa autem interruptio rursus exigit totius naturæ interruptionem, sicut saltem illam vident et intuentur nostri sensus ratione nostrâ firmati. Porro, addunt, his omnibus suppositionibus miraculum majus fit quam est reipsâ, scilicet illud cumulamur innumeris aliis erga quodque sphaeræ corpus contra fundamentum admissum quod illa non sine necessitate sunt multiplicanda. Ecce tibi objectionem ad verba simplicissima reductam et nihilominus in totâ vi suâ oblatam; nunc huic respondendum est.

Novi nostri argumentorum adversus miracula excogitatores non viderunt sese gratuitam suscipere duas res demonstrandi: 1° Globi motus stare non potest nisi motum aliorum globorum sistat ipse, vel, quod est idem, astrorum motus rotarum dentium mutua insertionem regitur, ut nostrarum machinarum motus; hoc autem nunquam fecerunt, nec faciunt; 2° terræ vel solis motus interruptio exigit alia innumera prodigia in maximo inclusa, scilicet in temporali immobilitate totius sphaeræ. Illorum obiectio nulla est adhuc, licet sic enuntietur; in hæc enim ipsa hypothesi, pro innumeris prodigiis unum tantum superest oculis Dei qui illud operatur, et oculis hominis qui testis est illius miraculi. Nihil Deo, si vis, gradatim difficile est aut facile; cuncta sunt illi pariter possible in illius actione, naturæque motum auferre non est illi majoris operæ quam naturæ motum præbere fuit illi multi laboris. Longius progrediamur: Si relative difficultates existerent erga Deum, dicere liceret illis quorum ambitio explicandi omnia offendiatur, videlicet resurrectione mor-

tuorum, Deo certè acilius videri in vitam rursus introducere creaturam ex illâ egressam, quam in vitam emittere creaturam quæ in illam nunquam introivit. Minimè verò; cuncta sunt æqualia potentia illius qui in angelis quos creavit non major est quam in vermibus quos creavit, ut loquitur sanctus Augustinus: *Creavit in celo angelos, fecit in terrâ vermiculos; nec major in illis, nec minor in istis.* Locutus est igitur Josue sicut debuit, secundum sensus suos, sicut nos Copernicani et astronomi cum nobis quotidie loquimur. Hæc verba in ore Josue: « Sol, siste motum tuum, » sic mutantur in ore Domini: « Sistet natura, » et stetit natura.

Homines suis oculis sapientissimi ipsi sunt qui præcipites ruunt in errores quos audent parvâ cum ratione rudiores homines. Eò quod cœlestia corpora cuncta steterint, concludunt miraculum fuisse necessarium pro quoque singillatim corpore cœlesti. Si autem Deo videretur compressionem aeris repente augere, an concluderent etiam aliud miraculum necessarium esse ut ascenderet aqua ultra triginta duos pedes fines illius æquilibrii cum atmosphærâ? Nos autem illis simpliciter respondemus ascensionem aquæ futuram esse tantum naturalem consequentiam miraculose compressionis aeris, et aliud prodigium futurum esse necessarium ut aqua ascendere non posset. Ita in systemate cui soli respondemus, nempe in systemate mutæ connexionis cœlestium corporum in suis propriis motibus, unum tantum prodigium Deus operatus est, voce Josue qui solum hoc poterat exprimere, quod Deus posuerat illius sensibus obnoxium. Difficultatem autem aggressi sumus, eò magis securi, quod illud systema nocere non potest miraculo de quo loquimur, et nostri sanè dignissimum esset si posset huic sublimi sententiæ adherere, scilicet quemadmodum voluntatis creatoris unus actus mundum peperit, ita etiam illius mundi motus omnes dirigit sine ullâ exceptione lex una, lex unica, lex prima, ex quâ omnes aliæ leges quæ tales hactenus nostris oculis merè deducuntur. Hoc est autem arcum Dei qui nobis illud non patefecit, quia non credidit saluti nostræ necessariam esse perfectam astronomiæ notionem. Interea illud systema simplex est propositio quam posteriori nostri non videntur magis quam nos in theoriam converteri.

Id unum tantummodo superest, quod nullum ex hæc usque adductis systematibus satis

convincit, qui scilicet fieri poterit, ut exercitus totius noctis itinere fessus, et cadere tota die hostes,isque fugientibus insistere 18 sive 24 vel etiam juxta aliquos 56 horarum spatio sufficeret? Si verò Israelite curando corpori, reficiendis viribus, ciboque capiendi (1) desistere ab armis coacti sunt, quid prorogare profuit? Si verò nunquam ab armis cessatum est, quomodo insuetum laborem tulerunt? Non defuerunt inter Patres, qui crederent Hebræos totā die incediam prorogasse (2); quod non sine novo miraculo factum esset. Deo scilicet lassī atque laboribus confecti populi vires reparante, vacuī stomachi molestiā temperatā. Malumus tamen prodigio indulgentes, exercitum, de more illorum temporum, comenatu suo oneratum fugientes hostes insecutum credere. Quare simul et persequi hostes et cibo curare corpora poterant, singulis opportunum ad eam rem pro datā occasione tempus captantibus. No cibo reficeretur exercitus, nunquam insecutum imperator, atque singularium militum mora per data intervalla nihil totius exercitus iter retardabat. Scitum est Sailem, eūm Philisthæos insecqueretur (4 Reg. xv, 24, 25), incediam sub capitis interminatione edixisse; quæ regis jussa tan-

- (1) Justin. in Dialog. cum Tryph.
 (2) Tertull. lib. de Jejunio cap. 10: « Jesum Nave debellantem Amorrhæos non grandisse illa die existimamus, quā ipsis elementis stationem imperavit. » Hieron. lib. 2 contra Jovinian.: « Jesus filius Nave stationem imperavit soli et lunæ, et incediam plus quam unius diei victoris exercitus protelavit. »

DE PLUVIA LAPIDUM IN CHANANÆOS

Dissertatio.

Post initum à Josue prælium cum quinque regibus Chananeis, Gabaonem obsidione prementibus, actos in fugam hostes circa Bethron insecutus est. Cum ad urbis descensum pervenissent, Dominus, inquit textus sacer,

quā intempestivè lata Jonathas reprehendit, quòd refectis cibo viribus meliori successu fugientes hostes insequi exercitus valuisset.

Quæ postremo loco in nostram sententiam objecta sunt de Moysi supra Josue præstantiā, vix cum veritate tanti prodigii, quale nos agnoscimus, coherente, hæc quidem alicujus essent momenti, si ut prodigii gloria, ita et cæteris præstare Josue contenderemus. Quid est autem incommodi, si in singulari tantum prodigio majorem, in reliquis verò omnibus inferiorem habeamus? Nonne Elizeus prodigiorum gloriā Eliam vicit? Apostolorum signa majora habita sunt quā Jesu Christi quædam? Quæ Deus hominum ministerio operatur prodigia, minora sunt, quā ut ex illis certum aliquod de hominum præstantiā deducatur judicium. Quamvis igitur Moyses minori quādam prodigiorum gloriā Josue claruisset, semper tamen illum et merito suo et dignitate præcedit. Quid est tandem, rogo, quod prodigium auget, minuitque? an ejus patrāndi quoad nos difficultas major? Hæc sanè in omnibus æquè prodigiis valet, æquè enim omnia vires nostras superant: quod autem vires excedit, varium licet et diversum, pro eodem tamen habetur, quemadmodum et de infinito atque æterno constat. An verò Dei virtute magis præstat Josue prodigium quā Mosaica? Hæc sanè nonnisi per summam impudentiam, nec sine errore prorsus dicantur; Deo enim omnia quæ sunt in se possibilia æquè orna sunt.

misit super eos (nempe Chananeos) lapides magnos de celo usque ad Azeca: et mortui sunt multo plures lapidibus grandinis, quā quos gladio percussissent filii Israel. Hæc Scripturæ verba negotium sacris interpretibus fecerunt,

adeo ut in varias abeuntes sententias, alii quidem de procellā grandinis, alii de procellā lapidum dictum exposnerint. Hoc dissertationis hujus nostræ argumentum est.

Receptissima inter expositores sententia tenet, Deum (1) fugientes Chananeos oppressisse ingenti grandinis procellā, quæ valido delata vento, in miserorum capita devoluta est. Favet interpretationi textus, in quo post narratam lapidum pluviam, *Misit super eos lapides magnos*, tum additur, quasi luculentioris expositionis gratiā: *Mortui sunt multo plures lapidibus grandinis, quā quos percussissent filii Israel.* Septuaginta geminum hunc textum reddunt, *Lapides grandinis* (2). Suffragatur auctor Eccli. 46, 6: *In saxis grandinis virtus valet fortis.* Ex alibi 45, 16, tanquā divinæ virtutis argumentum assert illud: *In magnitudine sua posuit imbes, et fracti sunt lapides grandinis.* Ex quo animadvertere juvat, solemniter Hebræorum phrasi grandinem lapidum nomine, vel lapidum grandinis exprimi; quemadmodum et pro glebis (3) lapides lateos, et pro plumbo erigendis ad libellam moris, lapidem stanneum (4) usurpant. Is qui malè compactum murum ædificat, eumque humo sine paleis obliniunt, Ezechiel 15, 11, denuntiat, cum valido ventorum turbine pluvia ruerit, ingentium lapidum procellā saviente ædificium lapsurum. Luculentior Isaias 30, 30, immissuram in Assyrios Deum minitatur turbine et lapidum grandinis, quibus alliduntur. Ezechiel 38, 22, Domini judicium in Gog prænuntians, animadversurum in illum ait lue, sanguine, pluvia vehemēti, et lapidibus immensis; sulphure insuper et igne è celo demissis. Aptè proinde historia Josue de procellā grandinis in eadem Chananeorum excussā exponitur. Præter grandinem addunt propheta Habacuc 3, 2, et Josephus Antiq. 1. 5, c. 4, tonitrus, fulgura, et imbrem, quæ in textu Josue desiderantur.

Opposita huic sententiā, quæ de pluvia lapidum ad litteram textum interpretatur, neque suis deficit conjecturis, neque eruditissimorum auctorum suffragio. Masius, Grotius, Bonfre-

(1) Vide Joseph. Antiq. lib. 2, c. 5; Lyr.; Menoch., Tir., Dionys. Carth., Tost. in Josue 1, q. 9; Sallian., Vatabl., Cleric. alii passim.

(2) Septuaginta: ἄβους χαλαρῆς; Hebræus, אבני ברבר.

(3) Eccli. xxii, 1: In lapide luteo lapidatus est piger.

(4) Zach. iv, 10: Videbunt lapidem stanneum in manu Zorobabel.

rius, Gerardus, Joannes Vossius de Idol. 1. 1, c. 26, alique nonnulli in eam rem conveniunt, tanquā unum ex prodigiis Dei Israelis historiam illam reputantes. Eam statim ideam verba textus ingerunt; quod autem subditur de grandine lapidum, ad superiora referendum videtur, nimirum ad lapides, quibus Chananeis confecti oppressique sunt. Neque de nomine grandinis, adjecto lapidibus, sollicitos nos esse oportet, cum usurpari illud commodè poterit de præcipiti lapidum procellā, quæ tanquā grandinis turbo in caput miserorum insonnit. Ita pariter reddi possunt verba Ecclesiastici, Isaie, et Ezechielis; nosque familiari sermone passim usurpare solemus: Deturbata est in miserum lapidum, ictum, sagittarum grandio. Porro si grandinem tantummodò vulgarem significare veluissent Prophætæ, quid opus fuisset hæc verborum granditate, rem familiarem exprimere?

Lapidum imbres non ita naturæ vires superant, ut continuò ad prodigium referendi sint. Moyses in Deuter. 28, 24, pluviam quamdam pulveris et arenae à Domino imitendam in populum refractarium denuntiat: *Det Dominus imbrem terræ tuæ pulverem, et de celo descendet super te cinis, donec conteraris.* Exempla rem producit. Accidit non rarò, ut in insuetis terræ concussionibus, ventis intima terræ quatientibus, pulveris et arenae nimbus in celum efferatur, inde verò in subjecta arva recidens spiritum animalibus intercludat, agris sterilitatem inducat. Id contigisse ferunt juxta vicum *Tripergola* in Italiā annò 1558, ubi validis concussionibus agitato solo, subito nimbò obductum cælum lapidibus et pulvere pluit; post biduum novus crevisse mons in medio lacus *Lucrini* spectatus est (Montfauc. Diar. Ital. c. 21, p. 518). Majora ejus generis prodigia annò 1707 narrantur; nova enim insula ex imò maris emergens in Archipelago, stupente ad prodigium Europæ, apparuit. In relationibus ejus phenomeni legitimus, ante plures dies velut ingentes pilæ bombarde strepitus exauditos fuisse, tum plures ignitos lapides in aërem ad immensam altitudinem vibratos, proprio deinde pondere veluti accensos pulveris radios in subjectum pelagum, et in omnem late agrum spatio ultra quinque milliariaum recidisse. Ad hæc ater nigerque fumus, cinereo quodam furfure teter atollebatur, ita crassus, ut vix à recurrenti aëre dissolveretur; qui tandem validis ejusdem aëris concussionibus partitus dissectus, in pulverem tenuem ab-